

No. 3. SEPTEMBER 1996

Surinaamse
Juristen-
Vereniging

ARTIKELN:

- Dr. Mr. Drs. Jnan H. Adhin: Toelating van Leden van De Nationale Assemblée na periodieke aftreding p. 3
- Mr. P. Vincken: Fiscale Rechtsbescherming in Suriname p. 9
- Mr. Dr. C. A. Kraan: Enkele Aspecten van het Concubinaat naar Surinaams en Nederlands Recht p. 19
- Mevr. Mr. M. R. Hoever-Venoaks: Bespreking vonnis inzake Steeman/de Staat (H v. J 8 okt. 1993) p. 28
- Drs. Bea Lalmohamed: Schade, Schande, Schuld. Hulpverleners over seksueel misbruik en lichamelijk geweld onder Creolen en Hindostanen p. 35

RUBRIEKEN:

- Jurisprudentie:
- H v. J. (Civiele Kamer) 16 juni 1995: G. Leeflang ca H. J. M. Bisdorn p. 43
- H v. J. (Civiele Kamer) 12 aug. 1994: L. Gesser ca S. W. M. en de Staat p. 37

Literatuur en Regelgeving

- Afstudeerscripties Rechten, Universiteit van Suriname p. 49
- Wettelijke Regelingen en Bestuursbesluiten.

BOEKBESPREKING

BEA LALMAHOMED: Schade, schande, schuld: Hulpverleners over seksueel misbruik en lichamelijk geweld onder Creolen en Hindostanen, Uitg. Jan van Arkel, Utrecht 1995, 160 p.

Jnan H. Adhin

In dit boek heeft drs. Bea Lalmohamed - onderwijskundig pedagoog en sociaal-cultureel wetenschapper en door de rechtbanken in Nederland frequent geraadpleegde deskundige, bekend om haar onderzoek naar het wegliepgedrag van Hindostaanse meisjes, zijnde haar bijdrage tot het boek *Andere tijden, andere meiden* (1992), alsook om haar aardig boekje over Hindostaanse vrouwen: de geschiedenis van zes generaties (1992) - het gedurfd een hardnekkige taboe, die binnen de Surinaamse gemeenschap in Nederland heerst, te doorbreken, hetgeen haar in sommige kringen niet in dank is afgenomen. Dit goed opgezette onderzoek, in opdracht van Gemeente Den Haag verricht, had tot doel het maken van een systematische inventarisatie van "de problemen en de knelpunten die zich voordoen in de hulpverlening aan Creoolse en Hindostaanse slachtoffers van lichamelijk geweld en/of seksueel misbruik". Daartoe voerde zij langdurige en dikwijls herhaalde gesprekken met 26 respondenten, allen bij de hulpverlening in Den Haag werkzaam en afkomstig van instellingen die op enigerlei wijze bij de hulpverlening betrokken zijn. Centraal in deze studie staan de hulpverleners - 8 allochtonen en 18 autochtonen, 15 vrouwen en 11 mannen - die een beroepshalve ervaring met Creolen en/of Hindostanen van ten minste 5 jaar (tot 25 jaar) hebben, als docent (bij het voortgezet onderwijs), huis- of schoolarts, politiefunctaris, kinderrecht, verpleegkundige (bij een abortuskliniek) of maatschappelijk werker (tevens belast met gezinsvoogdijschap), en die vanuit hun tijdens de hulpverlening opgedane ervaringen de ondervonden moeilijkheden signaleren en hun ideeën over de achtergronden en de oorzaken van seksueel misbruik en lichamelijke mishandeling bij Surinamers in Nederland naar voren brengen. Werd tot voor kort het seksueel misbruik van vrouwen en meisjes door de Surinaamse gemeenschap in Nederland beschouwd als een "typisch Nederlands" probleem dat in eigen kring niet voorkwam, met de verschijning van dit boek kan deze 'struisvogelmentaliteit' voorgoed als verleden tijd worden aangemerkt. Zoals een Creoolse maatschappelijk werker, die zich een aap schrok toen zij met de eerste cliënten werd geconfronteerd, het uitdrukte: "Hè, ook wij

Surinamers? Maar als ik kijk naar de Creolen en Hindostanen dan zeg ik: O God, wat hebben jullie toch zand in onze ogen gestrooid".

Het grootste probleem waarmee de respondenten in alle fasen van de hulpverlening te kampen hebben gehad, is "de sterke terughoudendheid van Creolen en vooral Hindostanen om over hun problemen te spreken", zowel wanneer er van lichamelijk geweld sprake is als (in sterkere mate) wanneer het om seksueel misbruik gaat. Uit het gepresenteerde materiaal blijkt incest (veelal door stiefvader, vader, broer, oom) nogal vaak voor te komen, niet zelden met lichamelijk geweld gepaard gaand, en in een enkel geval zelfs tot zelfmoord leidend.

Het onderzoek is serieus verricht; het boek is vlot geschreven en verdient in ruime mate aandacht. Het behoort door velen te worden gelezen, niet alleen in Nederland maar ook in Suriname. Het ware te wensen dat ook hier een dergelijk onderzoek wordt verricht om dit onderwerp uit de nog steeds niet voldoende doorbroken taboesfeer te halen en betere mogelijkheden tot hulpverlening te bieden.

Paramaribo, 20 december 1995

Taboe op seksueel misbruik allochtonen

Door Frank Renout

UTRECHT - Medewerkers van de GGD in het hele land krijgen vanaf volgende maand training in het herkennen van signalen van seksueel geweld onder allochtonen. Vooral onder moslims berust op seksueel misbruik een groot taboe. Omdat er niet over wordt gesproken, blijft ook vaak hulpverlening achterwege.

De training, onder de naam Gesluierde Voorlichting, wordt gegeven aan allochtone medewerkers van de GGD die nu al in hun eigen taal informatie over gezondheid geven aan allochtonen. Enkele honderden doen dat bij de GGD zelf, bij huisartsen en in moskeeën en badhuizen. De eerste groep krijgt de training in oktober, de rest later.

Ondanks deze voorlichting worden signalen van seksueel geweld vaak niet herkend. „De expertise op dit gebied staat nog maar in de kinderschoenen. Die wordt pas sinds kort opgebouwd”, zegt directeur K. Klijnsma van TransAct, een instelling die zich bezighoudt met de bestrijding van seksueel geweld. Het bureau verzorgt het speciale scholings- en trainingstraject voor de GGD'en, samen met het NIGZ (Nationaal Instituut voor Gezondheidsbevordering en Ziektepreventie).

„Vooral bij moslims, bijvoorbeeld uit Suriname, Turkije en Marokko, lijkt het taboe rond seksueel misbruik een grote rol te spelen”, zegt pedagoog B. Lalmahomed die hiernaar onderzoek doet aan de Vrije Universiteit in

Amsterdam. „De schande is voor hen het belangrijkste. De schade voor het slachtoffer komt pas op de tweede plaats. Als een vrouw ermee naar buiten treedt, wordt de familie-eer aangetast. Het gezin wordt ontwricht”. Het gevolg is volgens de onderzoekster dat vrouwen of meisjes bijvoorbeeld vaak van huis weglopen. Gerichte hulpverlening kan veel leed voorkomen.

In het verleden is geregeld onderzoek gedaan naar seksueel geweld tegen vrouwen in het algemeen. Daaruit blijkt dat gemiddeld 11 procent van hen te maken heeft met 'ernstig en structureel fysiek geweld' binnen een relatie. Hoe vaak vrouwen uit etnische minderheden het slachtoffer zijn, is niet bekend.

Zelf treden ze er niet mee naar buiten en politie en hulpverleners registreren niet op etnische herkomst.

Het ministerie van Justitie heeft onlangs besloten geld uit te trekken voor gericht onderzoek op dit gebied.

Uit voorlopig onderzoek van Lalmahomed blijkt dat het met name Surinaamse vrouwen (hindoestanen en moslims) zijn die het slachtoffer worden van seksueel geweld. Op grote afstand volgen Turkse en Marokkaanse vrouwen.

Bij Creoolse vrouwen uit Suriname speelt het taboe veel minder door de openheid in de gezinnen. „Daar staat de schade voor het slachtoffer juist op de eerste en de eventuele schande op de tweede plaats.”

AD 20-9-2000

55^e jaargang nr 122 wk 38

Door LOEK MOOR

DEN HAAG – De Hindoestaanse vrouw wist dat haar man incest pleegde met haar dochter, maar durfde geen stappen te ondernemen. Op een gegeven moment hield ze het echter niet meer vol. Ze sprak haar man erover aan. Dit werd haar niet in dank afgenomen. Hij liet zijn echtgenote vervolgens alle hoeken van de kamer zien. „Als vader heb ik recht om seks met mijn dochter te bedrijven. Als dochter is ze mijn bezit.”

Het is slechts een van de vele gevallen die sociaal-cultureel wetenschapper drs. Bea Lalmahomed beschrijft in haar boek 'Schade, schande, schuld'. Het is een onderzoek naar seksueel misbruik en lichamelijke geweld onder Creolen en Hindoestanen in opdracht van de gemeente Den Haag.

Een van de redenen voor het onderzoek was het feit dat de Stichting voor Surinamers in 1992 al meldde dat het aantal gevallen van seksueel misbruik en lichamelijke geweld sterk toenam. Zo'n vijftien procent van meisjes en jonge vrouwen bleek slachtoffer te zijn. In Den Haag wordt het aantal slachtoffers van Surinaams/Antilliaanse herkomst geschat op vijftienhonderd. Onder de Hindoestaanse gemeenschap komen seksueel misbruik en lichamelijke geweld het meest voor.

Traditie

Dit is ook de meest gesloten bevolkingsgroep als het om dergelijke zaken gaat. Vandaar dat vertrouwenspersonen en instanties als leerkrachten, politie, huisartsen, maatschappelijk werk, Riagg en het bureau vertrouwenszaken problemen hebben met de hulpverlening.

Lalmahomed zegt in haar boek 'Creoolse en Hindoestaanse ouders beschouwen slaan als een acceptabel onderdeel van het pedagogisch instrument en niet als een vorm van afwijkend of problematisch gedrag waarvoor men hulp nodig heeft. Ook door volwassen Hindoestaanse vrouwen wordt lichamelijke mishandeling door hun echtgenoot vaak beschouwd als een min of meer normaal onderdeel van het le-

Vertrouwensmensen hebben problemen bij hulpverlening

Surinaamse vrouwen vaak mishandeld en misbruikt

• Volgens de Stichting voor Surinamers is het aantal gevallen van seksueel misbruik en lichamelijke geweld sterk toegenomen. Zo'n vijftien procent van meisjes en jonge vrouwen is slachtoffer. (Foto Archief)

ven. "Zij schrijft verder dat Hindoestaanse vrouwen evenmin snel geneigd zijn seksueel gedrag van hun echtgenoot of een ander familielid als abnormaal of misbruik te definiëren. Dat deze vrouwen een ruime definitie van geoorloofd seksueel gedrag hanteren, heeft volgens hulpverleners te maken met traditionele opvattingen over de vrouw binnen het huwelijk", aldus Lalmahomed.

Een van de belangrijkste plichten die een Hindoestaanse vrouw in het huwelijk heeft te vervullen, is het behagen van haar man. Vrouwen zijn geneigd seksueel misbruik te zien als het gevolg van hun eigen tekortkoming. Dit angst dat de omgeving de schuld bij hen zal leggen, houden zij hun mond.

Bea Lalmahomed noemt dit in

haar boek 'Schade, schande, schuld' een van de redenen waarom om Surinaamse vrouwen – en met name de Hindoestaanse – seksueel misbruik niet snel zullen aangeven.

Maar volgens de onderzoekster geldt daarentegen seksueel misbruik van minderjarigen onder Creolen en Hindoestanen wel als verwerpelijk en schandelijk. Er

wordt echter met grote terughoudendheid over gesproken, Lalmahomed. Om te beginnen rust op alles dat met seksualiteit heeft te maken een groot taboe; het vormt geen onderwerp van gesprek. Verder wordt zwijgzamheid in de hand gewerkt door angst voor de gevolgen die het bekend worden van incest zal hebben. De positie en reputatie van het gezin en de familie bin-

nen de gemeenschap lopen daardoor schade op. Bovendien brengt het slachtoffer haar eigen kans op het sluiten van een goed huwelijk in gevaar.

Dreigen

Een andere reden waarom misbruikte jonge meisjes liever zwijgen is er een die ook vaak bij de autochtone bevolking wordt gehanteerd: angst voor de dader. „Daders proberen door dreigen te voorkomen dat het slachtoffer gaat praten. Direct, maar ook indirect zeggen ze dat ze personen die hen dierbaar zijn kwaad zullen doen.” Er is nog een middel waarvan de daders zich bedienen: ze doen een beroep op de loyaliteit jegens de ouders of het gezin. „Je mag hierover niet praten met mama, anders wordt zij ziek en dan gaat ze naar het ziekenhuis of gaat ze van verdriet weeg bij je”. En met name in Hindoestaanse gezinnen zou er nog al eens worden bedreigd met echtscheiding.

Ondanks de zwijgzamheid van de slachtoffers hebben de meeste hulpverleners wel een beeld gevormd van de oorzaken die leiden tot lichamelijke mishandeling en seksueel misbruik: alcohol, volgens de onderzoekster zou alcoholisme met name in Hindoestaanse kring een veelvoorkomende reactie zijn van mannelijke gezinshoofden. Daarnaast spelen buitenechtelijke relaties een rol. En dan zijn er nog allerlei andere redenen die de daders zouden noemen zoals de tv waar seksualiteit wordt getoond, vrouwen zouden zich te verleidelijk kleden, de migratie en de kleine behuizing. Blijft het gebrek aan affectie over. Mannen zouden deze problemen te compenseren door het aangaan van een seksuele relatie met de dochter.

Ze is zich bewust van de gevaren van stigmatisering. Toch wil ze de problemen naar buiten brengen: "Als de Surinaamse gemeenschap laaiend op me wordt, richt ze haar pijlen verkeerd. Ik zuiver onze naam." De Hindostaanse onderzoekster Bea Lalmahomed stultte tijdens een vooronderzoek naar de hulpverlening van mishandelde en seksueel misbruikte Surinaamse meisjes op een 'gigantisch' probleem, dat tot noch toe werd beschouwd als typisch Nederlands. "Het seksueel misbruik komt ook bij ons net zo vaak voor."

■ Saron Petronilla
Foto: Lisbeth Ruysink

Hulpverlening tobt met seksueel misbruikte Surinaamse meisjes

Geheimhouding is het grootste obstakel

Bea Lalmahomed: "In het Hindostaanse familiesysteem zie je dat vrouwen heel weinig recht van spreken hebben"

Het boek van Lalmahomed *Schade, schande, schuld*, dat deze week verschijnt, is een meedelend van haar ervaringen van een aantal maanden inventariseren van kennis van hulpverleners. "Ik kwam niet meer alleen bij de Surinaamse instellingen, ook bij het Rijk, Pro Juventute, centra voor mishandelde vrouwen, het Flom-huis, scholen, schoolmensen. Het probleem was erger dan ik had gedacht. Elke hulpverlener in Den Haag die ik sprak, vertelde dat twintig soms dertig procent van de slachtoffers, Hindostaanse vrouwen of meisjes zijn. Bij Surinaamse instellingen ligt de hulpvraag zelfs op vijftig procent. In twintig tot dertig procent van de gevallen gaat het om seksueel misbruik, voor het overige om lichamelijke mishandeling. Den Haag kent overigens een hoge concentratie Hindostanen."

Schande naar buiten De onderzoekster zegt niet bang te zijn voor 'reacties' op haar boek. Strijdbaar: "Als de Surinaamse gemeenschap laaiend op me wordt, richt ze haar pijlen verkeerd. Ik zuiver onze naam. Door het probleem voor te leggen aan de groep. Door uit te leggen dat het te behandelen is, dat er therapieën voor zijn. Het wordt tijd dat we het probleem gaan aanpakken. Ik ben niet degene die de schande naar buiten brengt. Dat zijn degenen die zich schuldig maken aan seksueel misbruik."

Lalmahomed is onderwijskundig pedagoog en sociaal cultureel wetenschapper en verbonden aan het Leids Instituut voor Sociaal Wetenschappelijk Onderzoek (LIWO) van de Rijks Universiteit Leiden. Ze is auteur van het boek *Hindostaanse vrouwen en mede-auteur van *Andere tijden, andere mensen*, dat over het weegloppend gedrag van meisjes gaat.*

Of de gemeenschap op haar achterste

ben impliciet aan de orde. "Ik heb Surinaamse meisjes aan het woord gelaten over incest. Dat gedeelte uit het boek is totaal verzweven in de gemeenschap. Ik ging ervan uit dat het wel wat stof zou doen opwaaien. Nou, er was totaal geen stof." "Wij zijn er heel goed in geslaagd om het misbruik jarenlang zo niet eeuwenlang op een onvoorstelbare en deskundige manier verborgen te houden", vervolgt ze. "Ik weet niet hoe ik het moet zeggen. Als zwarten maken we er ons schuldig aan en we verdedigen het door het weg te stoppen. Je zou bijna kunnen zeggen dat we het stilzwijgend hebben goedgekeurd."

Ervaring van hulpverleners *Schade, schande, schuld* is bedoeld als handleiding bij de hulpverlening bij seksueel misbruik en lichamelijke geweld onder Creolen en Hindostanen. Het boek is bestemd voor onderwijsgevers en hulpverleners. "Het zijn hun eigen kennis en ervaringen die ik heb onderbouwd vanuit mijn achtergrond." Het zet in het eerste deel uiteen welke instellingen - van school tot kinderrechter - er betrokken kunnen raken bij mishandelde en misbruikte meisjes, en vooral waar hun grenzen liggen.

Tijdens de gesprekken die ze met hulpverleners in het onderzoeksgebied Den Haag voerde, kwam duidelijk naar voren dat zij onbekend zijn met de kennis en methodieken van andere hulpverlenende instanties. Zo stoorde een onderwijsgeverende zich mateloos aan de geheimhoudingsplicht van de vertrouwensarts. Lalmahomed: "De onderwijsgeverende zei niet meer te weten wat hij moest doen als school. De vertrouwensarts speelde niks door. Hij wist niet eens wat de rol van deze arts was."

In het tweede deel laat ze aan de hand van verschillende casus de 'trajecten' van de hulpverlening aan deze meisjes zien. Duidelijk wordt dat degenen die hulp willen bieden zich op zeer

glad tjs begeven. Zo wordt er een casus beschreven waarin onderwijsgeverenden in gulen verkeerd interpreteren. Het zestienjarige Hindostaanse meisje drinkt samen met haar vriend arjzinnig. Zij overlijdt aan de gevolgen. Achteraf blijkt zij wel seken gegeven te hebben van jarenlang misbruik door haar stiefvader, die niet wilde dat ze verking had met haar vriend.

In het derde deel geeft *Schade, schande, schuld* voorbeelden van de talloze signalen die misbruikte Creoolse en Hindostaanse meisjes uitzenden. Zoals het stellen van bijsonder 'wijzigende' vragen tijdens lessen seksuele voorlichting. Letels aan de vagina of toetsen eenvoudigs als flauwvallen. "Men is geneigd om te denken dat dat kind niet goed heeft gegeten of menstruatieklachten heeft. Maar scholen hebben onvoldoende dat er meer aan de hand is." Lalmahomed beschrijft tevens helder en uitvoerig de werkwijzen en de knelpunten van hulpverleners.

Liever zelfmoord "Hulpverleners doen heel hard hun best. Maar hun vooropleiding deugt niet. Daarnaast werken ze met verouderde technieken. Ze zijn helemaal niet afgestemd op de praktijk van vandaag met problemen zoals deze." Deze meiden houden eruit dat oate hun problemen verborgen voor de hulpverlening. "Ze zijn in staat tot zelfmoord, maar verdikken te vertellen dat ze misbruikt zijn. En als deze meiden wel met hun verhaal komen, mislukt de hulpverlening volledig. Ook al omdat een groot gedeelte van de meiden in een vroeg stadium weer afhaakt."

De geheimhouding vormt het grootste obstakel in de hulpverlening. Volgens Lalmahomed wordt die ingegeven door een soort dieldubbel taboe op alles wat seks te maken heeft. "Er ligt een taboe op seksueel misbruik en incest. Dat mag niet, dat is bloed-schande. Maar er ligt ook een taboe op het spreken hierover. Dat is de

hoofdgedachte achter de geheimhouding. Het niet durven praten over incest."

"Een Hindostaanse moeder" vervolgt ze, "die erachter komt dat haar kind wordt misbruikt, doet een slot op haar slaapkamerdeur. Er daarmee is het uit. Ze praat niet met het kind. Het slachtoffer blijft blauw-blauw. Het is niet zo dat moeder weigert om te helpen, ze is er niet toe in staat. Ook moeder is aan regels gebonden in het Hindostaanse familiesysteem - de *family* - zie je dat vrouwen heel weinig recht van spreken hebben. De stap naar de dader is een hels karwei. Hoe kan moeder dat durven? Vooral waar ze ondergeschikt is aan de dader."

De dader zal volgens haar altijd een verdedigende opstelling hebben. Hij heeft het niet gedaan, geeft geen haarbreed toe. Toegeven zou gezichtsverlies betekenen voor de hele familie. "Hindostaanse mannen zijn de gezichten van de gezinnen. Hij lijft niet alleen persoonlijk gezichtsverlies. Ook het hele gezin. Ze hebben liever dat het slachtoffer mij eens slachtoffer wordt dan dat vader toegeeft. Hoe laf of gemeen hij ook overkomt, het kan hem niets schelen. Als hij er maar goed vanaf komt. Als hij zijn onschuld maar kan blijven volhouden." In creoolse gezinnen durft moeder overigens wel het probleem aan te pakken. Als ze tenminste hun dochter geloven. Hetgeen heel vaak niet het geval is. Het gevolg is dat het misbruik doorgaat of dat de meiden van huis wegllopen om dat te beëindigen. Geloof de moeder het wel, dan wordt het misbruik vrijwel direct stopgezet. "Ze springt er bovenop. Maar van praten met de dochter komt het niet."

Vinger in je oog Ineens moet Lalmahomed lachen. "We hadden vroeger een oud gezegde. Het is een beetje een Surinaamse mop. Een moeder zei altijd tegen een kind. Wat er ook gebeurd, zorg dat mangre no pot vinge izi je al (zorg dat de man geen vinger in

je oog steekt). Dat kind weet niet anders. Ze beschermd haar ogen letterlijk met heel veel zorg. Op een dag wordt ze verkracht. Ze gaat naar haar moeder. Wees maar niet bang, ik heb ervoor gezorgd dat ze geen vinger in mijn oog staken." Kortom over seksuele zaken wordt nooit gepraat. Laat staan over misbruik." Lalmahomed noemt een voorbeeld van een hulpverlener die in een gezin komt waar seksueel misbruik plaatsvindt.

"Er wordt over van alles en nog wat wordt gepraat maar niet over het misbruik. De hulpverlener begint erover maar krijgt geen respons. Ja, zeg! oma, we hebben problemen hoor. grote problemen. Je weet je kan niet aan leders pruim gaan zitten." Hoe voer je daar als hulpverlener een gesprek mee?"

Het boek laat er geen twijfel over bestaan dat seksueel misbruik ook bij Surinamers zo oud als de wereld is. "Een van de moeders vertelt huilend dat haar vader haar opa is. Het komt zo vaak voor dat in een gezin meerdere dochters, meerdere generaties worden misbruikt. Zonder dat ze het van elkaar weten. Een moeder zegt niet: 'Kind let op je vader, want...'. Dat kan niet. Ze voelen het zelf ook als een schande die ze verborgen hebben weten te houden."

Tussen neus en lippen door vertelt ze dat het seksueel misbruik van jongens even veel voorkomt. "Maar ze praten er nog minder over dan meisjes. Zij waren echter niet mijn doelgroep. Ook niet in mijn vervolgonderzoek. Daarin zal ik kijken naar het grootste probleem van de hulpverlening. Het doordringen tot het gezin. Daar stikt het. Welke methodes moeten worden ontwikkeld om dat te doorbreken? Dit vooronderzoek was de alarmerende fase."

Schade, schande, schuld. Hulpverleners over seksueel misbruik en lichamelijke geweld onder Creolen en Hindostanen. B. Lalmahomed, Utrecht, Uitgeverij J van Arkel. 160 pagina's. ISBN 90 4224 339 8 f 25,-

INCEST BIJ HINDOESTANEN

Moeders moeten machteloos toezien

DOOR LOEK MOOR

Den Haag — Eén van de belangrijkste plichten die een Hindoestaanse vrouw in het huwelijk heeft te vervullen, is het behagen van haar man. Vrouwen zijn geneigd seksueel misbruik te zien als het gevolg van hun eigen tekortkoming. Uit angst dat de omgeving de schuld bij hen zal leggen, houden zij hun mond.

Bea Lalmahomed noemt dit in haar boek 'Schade, schande, schuld' één van de redenen waarom Surinaamse vrouwen — en met name de Hindoestaanse — seksueel misbruik niet snel zullen aangeven.

Maar volgens de onderzoekster geldt daarentegen seksueel misbruik van minderjarigen onder Creolen en Hindoestanen wel als verwerpelijk en schandelijk. Er wordt echter met grote terughoudendheid over gesproken. Lalmahomed: „Om te beginnen rust op alles wat met seksualiteit heeft te maken een groot taboe; het vormt geen onderwerp van gesprek. Verder wordt zwijgzaamheid in de hand gewerkt door angst voor de gevolgen die het bekend worden van incest zal hebben. De positie en reputatie van het gezin en de familie binnen de gemeenschap lopen daardoor schade op. Bovendien brengt het slachtoffer haar eigen kans op het sluiten van een goed huwelijk in gevaar”.

Dreigen

Een andere reden waarom misbruikte jonge meisjes liever zwijgen is er een die ook vaak bij de autochtone bevolking wordt gehanteerd: angst voor de vader. „Daders proberen door dreigen te voorkomen dat het slachtoffer gaat praten. Di-

rect, maar ook indirect zeggen ze dat ze personen die hen dierbaar zijn kwaad zullen doen”. Er is nog een middel waarvan de daders zich bedienen: ze doen een beroep op de loyaliteit jegens de ouders of het gezin. 'Je mag hierover niet praten met mama, anders wordt zij ziek en dan gaat ze naar het ziekenhuis of gaat ze van verdriet weg bij je'. En met name in Hindoestaanse gezinnen zou er nogal eens worden bedreigd met echtscheiding”.

Beeld

Ondanks de zwijgzaamheid van de slachtoffers hebben de meeste hulpverleners wel een beeld gevormd van de oorzaken die leiden tot lichamelijke mishandeling en seksueel misbruik: alcohol. Volgens de onderzoekster zou alcoholisme met name in Hindoestaanse kring een veelvoorkomende reactie zijn van mannelijke gezinshoofden. Daarnaast spelen buitenechtelijke relaties een rol. En dan zijn er nog allerlei andere redenen die de daders zouden noemen zoals de tv waar seksualiteit wordt getoond, vrouwen zouden zich te verleidelijk kleden, de migratie en de kleine behuizing.

Blijft het gebrek aan affectie over. Mannen zouden deze proberen te compenseren door het aangaan van een seksuele relatie met de dochter.

Dat dit door een moeder als verschrikkelijk wordt ervaren vertelt een vrouw in het boek: „Het is moordend als je weet wat er in je huis met je dochter gebeurt en je bent machteloos. Dit met lede ogen moeten aanzien is onbeschrijflijk. Als moeder gaan je haren, elk moment dat het in je opkomt, wel honderd keer over-eind staan”.

PROBLEMEN BIJ HULPVERLENING

Surinaamse vrouwen vaak mishandeld en misbruikt

!-laagide Creool 15-12-97

DOOR LOEK MOOR

Den Haag — De Hindoestaanse vrouw wist dat haar man incest pleegde met haar dochter, maar durfde geen stappen te ondernemen.

Op een gegeven moment hield ze het echter niet meer vol. Ze sprak haar man erover aan.

Dit werd haar niet in dank afgenomen. Hij liet zijn echtgenote vervolgens alle hoeken van de kamer zien.

„Als vader heb ik recht om seks met mijn dochter te bedrijven. Als dochter is ze mijn bezit”.

Het is slechts één van de vele gevallen die sociaal-cultureel wetenschapster drs. Bea Lalmahomed beschrijft in haar boek 'Schade, schande, schuld'. Het is een onderzoek naar seksueel misbruik en lichamelijk geweld onder Creolen en Hindoestanen in opdracht van de gemeente Den Haag. Vandaag is het boek overhandigd aan de Haagse wethouder drs. J. Luij-

ten (CDA, welzijn, gezondheidszorg). Eén van de redenen voor het onderzoek was het feit dat de Stichting voor Surinamers in 1992 al meldde dat het aantal gevallen van seksueel misbruik en lichamelijk geweld sterk toenam. Zo'n vijftien procent van meisjes en jonge vrouwen bleek slachtoffer te zijn. In Den Haag wordt het aantal slachtoffers van Surinaams/Antilliaanse herkomst geschat op vijftienhonderd.

Onder de Hindoestaanse gemeenschap komen seksueel misbruik en lichamelijk geweld het meeste voor.

Traditie

Dit is ook de meest gesloten bevolkingsgroep als het om dergelijke zaken gaat.

Vandaar dat vertrouwenspersonen en instanties als leerkrachten, politie, huisartsen, maatschappelijk werk, Riagg en het bureau vertrouwensarts problemen hebben met de hulp-

verlening. Lalmahomed zegt in haar boek: „Creoolse en Hindoestaanse ouders beschouwen slaan als een acceptabel onderdeel van het pedagogisch instrument en niet als een vorm van afwijkend of problematisch gedrag waarvoor men hulp nodig heeft.

Ook door volwassen Hindoestaanse vrouwen wordt lichamelijke mishandeling door hun echtgenoot vaak beschouwd als een min of meer normaal onderdeel van het leven”.

Zij schrijft verder dat Hindoestaanse vrouwen evenmin snel geneigd zijn seksueel gedrag van hun echtgenoot of een ander familielid als abnormaal of misbruik te definiëren.

„Dat deze vrouwen een ruime definitie van geoorloofd seksueel gedrag hanteren, heeft volgens hulpverleners te maken met traditionele opvattingen over de vrouw binnen het huwelijk”, aldus Lalmahomed.

Zie verder pagin: B3

Incest in veel Surinaamse gezinnen

Vrijdag 16 dec 1995 Panoel (54ste jaargang nr 15286)

door MIJNTJE KLIPP

AMSTERDAM - Misbruik en mishandeling van hindoestaanse meisjes hebben soms vergaande gevolgen. Onderzoekster Bea Lalmahomed, schrijfster van het boek 'Schade, schande, schuld: hulpverleners over seksueel misbruik en lichamelijk geweld onder creolen en hindoestanen', tekende tijdens één van haar vele gesprekken met Haagse hulpverleners een bijna onwaarschijnlijk triest verhaal op.

Een hindoestaans meisje (16), afkomstig uit een godsdienstig gezin met moeder, broers en stiefvader, doet het steeds slechter op school. Thuis wordt zij geslagen, omdat haar ouders geen genoeg nemen met haar lage cijfers. Het meisje blijft zitten. Als ze in het nieuwe jaar weer naar school komt, is ze erg stil geworden. Plotse-ling blijft ze zelfs weg. De leerkracht belt naar haar huis, en krijgt te horen dat het meisje en

In de Surinaamse gemeenschap vormt seksueel geweld tegen meisjes en vrouwen een ernstig probleem. Een kwart van het totale aantal meldingen komt van hindoestaanse en creoolse slachtoffers. Dit probleem stond gisteren centraal op het congres *Schade, schande, schuld* in Den Haag, waar tevens het gelijknamige boek van Bea Lalmahomed werd gepresenteerd.

haar vriend zijn opgenomen in het ziekenhuis na azijnzuur te hebben gedronken.

Het meisje blijft daar bijna drie maanden. Docenten die haar bezoeken, horen van familieleden niet wat de reden is van haar daad. De klasmentrix vraagt zich af of het zitten blijven ermee te maken heeft.

Uiteindelijk overlijdt het meisje. Pas na een half jaar komt de waarheid aan het licht. Kennissen van het meisje vertellen dat ze al enkele jaren werd misbruikt door haar stiefvader, die niet wilde dat zij verkering had met haar vriend. Het meisje had de problemen voor zichzelf gehouden. Noch de school, noch haar vriendinnen wisten ervan.

Volgens Bea Lalmahomed, onderwijskundig pedagoge en sociaal-cultureel wetenschapper, is die houding vooral kenmerkend voor hindoestanen in de Surinaamse gemeenschap. "Als een slachtoffer hulp zoekt, ervaart ze het vaak alsof ze haar moeder te schande maakt. Bij een hindo-

staans meisje gaat het verder. Doordat grote waarde wordt gehecht aan gezins- en familiebanden, kan het meisje haar ervaringen eigenlijk niet naar buiten brengen. Dat wordt gezien als een schande voor de familie, het ver-raden van vader."

"Erger nog: door te vertellen over incestueus misbruik gooit het meisje in die cultuur haar eigen glazen in. Ze zet zichzelf buitenspel, wordt gezien als niet meer huwbaar door het verliezen van haar maagdelijkheid, en zal uiteindelijk door de familie worden verstoten."

Lalmahomed - zelf hindoestaanse: "De moeder van dat meisje ziet vervolgens zichzelf als de schuldige. Het is haar taak als echtgenote haar man te behagen. Kennelijk deugt ze seksueel niet, wat ertoe leidt dat haar man zich aan de kinderen vergrijpt."

Ze praat vrijwel onafgebroken en in felle bewoordingen over het onderzoek, waar ze in 1989 voor de gemeente Den Haag en het ministerie van WVC een begin mee

maakte. "Ik probeerde de achterliggende reden voor het weglopen van Surinaamse meiden te achterhalen. Ik hoorde verhalen over strenge opvoeding, over mishandeling. Maar er kwamen steeds vaker verhalen los over seksueel misbruik. Reden waarom dat voorheen werd verzwegen, was de angst voor verraad en de niet-loyale houding jegens de ouders."

Dat die reden vaker spontaan genoemd werd, schrijft Lalmahomed toe aan de open, Nederlandse cultuur. "Seksueel misbruik is er natuurlijk altijd geweest, ook de in de tropen. Maar met de migratie is de vraag naar hulpverleners sterker geworden. In Nederland wordt nu eenmaal opener over zulke zaken gesproken."

Die openheid kent ook een keerzijde, weet ze. "Gebleken is dat creoolse en hindoestaanse mannen heel goed weten dat incest een kwaadaardige handeling is. Maar de Nederlandse cultuur noemen ze mede-schuldig. Sex op televisie zou een verleidingsfactor zijn. Verder was in Suriname de vrouw huisvrouw en zijn in Nederland de rollen vaak omgedraaid. De man kan zich als huisman niet aanpassen en reageert zich af op vrouw of dochter. Bovendien ontstaan zulke situaties, zeggen ze, door de te kleine bevolking: veel mensen dicht op elkaar en dan is daar ineens de

dochter die in schaarse kleding door de woonkamer huppelt."

In de Surinaamse gezinnen wordt incest echter lang niet altijd als schandelijk ervaren. "Creolen zeggen vooral: als ik me vergrijp aan mijn stiefdochter, is dat geen bloedschande. Voor hindoestanen ligt het genuanceerder. Anders is het als een hindoestaanse vrouw trouwt met een Pakistaanse hindoestaan, die geen incest kent. Als de man is uitgekeken op zijn vrouw, wordt het vergrijp aan de biologische dochter stilzwijgend goedgekeurd. Hij is immers het hoofd van het gezin."

"Het ergste vind ik nog dat ik erachter kwam dat incest als een rode draad door sommige Surinaamse families loopt. Generatie op generatie. Als een meisje het uiteindelijk durft te vertellen en haar moeder kiest partij voor vader, dan staat ze alleen en wordt ze verstoten."

Bea Lalmahomed heeft tot nog toe vooral met hulpverleners gepraat, maar wil de komende jaren contact zoeken met slachtoffers. De uitkomsten van haar onderzoek in Den Haag zijn, denkt ze, een basis voor onderzoek in de andere grote steden.

Bea Lalmahomed: 'Schade, schande, schuld: hulpverleners over seksueel en lichamelijk geweld onder creolen en hindoestanen', uitg. Van Arkel, f 25.

Seksueel geweld

Vervolg van pagina 2

kelen overlevingsstrategieën. Het gevolg kan zijn: de criminaliteit induiken en/ of weglopen. De combinatie van slachtoffer zijn van seksueel geweld en het ontbreken van goede vrienden, vriendinnen maar ook volwassen die er echt voor je zijn, is een van de kernproblemen die tot thuisloosheid kunnen leiden.'

*Yvonne Felter
(foto Petra Nelstein)

Op het congres was Yvonne Felter een van de weinige hulpverleners die zich in haar lezing specifiek richtte op de creoolse gemeenschap. Felter is hulpverleenster en beleidsmedewerkster voor Etnische en Culturele Bevolking (ECB) bij de Regionale Instelling voor Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg (RIAGG) Noordhage in Den Haag.

Het publiek mompelde instemmend bij haar opmerking 'Mijn dochter had ook een slachtoffer van seksueel en lichamelijk geweld kunnen zijn.'

Volgens Felter kent men in Suriname het begrip incest niet, maar is men wel degelijk op de hoogte van seksueel geweld. Vooral 'kweekjes' zijn volgens haar de dupe van dit geweld.

In sommige gezinnen gaat vader soms openlijk te werk. De man maakt gebruik van zijn machtspositie en vanuit die dominante plek en het feit dat creoolse Surinamers li-

chamelijk snel contact maken, kan men eerder zijn grenzen verleggen. Bij Hindoestanen ligt dat anders.

Verder is in Suriname de invloed van de grootmoeder in de familie groot. Bij het aangeven van misbruik speelt zij een belangrijke rol, maar ook bij het bedekken of zelfs aanmoedigen. Zo ken ik het verhaal van een oma die haar kleindochter ontvoerde omdat de man van haar dochter haar kleinkind misbruikte. Gelukkig komt de problematiek steeds meer aan de oppervlakte, maar het is nog maar een topje van de ijsberg. Als hulpverlener is het goed te realiseren dat wanneer vrouwen zich bij je aanmelden, ze echt niet meteen met het probleem op tafel komen. Vertrouwen opbouwen, niets forceren, en aandacht besteden aan de dochter-moeder relatie is erg belangrijk. Soms moet je ook naar je cliënt toe. Sommige meisjes durven niet te komen omdat ze bang zijn gesnapt te worden. Ik blijf dus niet altijd achter mijn buro zitten', aldus Felter.

Bijna alle sprekers waren van mening dat netwerken, oftewel samenwerking tussen hulpverlenende instanties, een belangrijke voorwaarde is. Dus minder categoriaal werken, maar bundeling van deskundigheid en kennisoverdracht zou volgens de sprekers een positieve uitwerking hebben op de aanpak in de praktijk. Verder moet seksueel en lichamelijk geweld meer bespreekbaar worden gemaakt.

Het publiek was redelijk tevreden over het congres, maar er was volgens veel van de aanwezige hulpverleners niet echt iets nieuws onder de zon. Verder vond men dat de lezingen inhoudelijk te veel gericht waren op de doelgroep Hindoestanen.

Maar het is een belangrijke stap in de goede richting dat er op een congres aandacht is besteed aan seksueel en lichamelijk geweld in de creoolse en Hindoestaanse gemeenschap.

Incest is niet voorbehouden aan 'witte maatschappij'

door Syste van Aalsum

Incest is van alle culturen en godsdiensten. De Surinaamse gemeenschap beschouwt het altijd als een typisch Nederlands probleem, dat zich in eigen kring niet voordoet. Die houding is allang afgestraft door de realiteit: steeds meer seksueel misbruikte Creoolse en Hindoestaanse meisjes en vrouwen melden zich bij de hulpverlening.

Het probleem bestaat, weten nu ook de Surinamers, maar het taboe om erover te praten, is nog lang niet doorbroken. Leechering, noemt drs. B. Lalmahomed dat gedrag. „Onder Creolen en Hindoestanen rukt niet alleen een taboe op incest, er mag ook niet over gesproken worden.“ Het leidt soms tot dr. jekijl en hide-achtig gedrag, constateert Lalmahomed. „Een meisje vertelde dat ze van haar vader niet in de gebedsruimte mocht komen, omdat ze menstruerde en onrein was. Maar in diezelfde ruimte pleegde hij wel incest met haar.“

Lalmahomed is onderwijskundig pedagoog, doceert aan de Hogeschool Holland in Dieren en is bovendien verbonden Instituut van wetenschappelijk onderzoek (LIWO) van de Leidse universiteit. Daarnaast doet ze al jaren onderzoek naar seksueel misbruik en lichamelijk geweld onder Creolen en Hindoestanen. Vandaag wordt in Den Haag een congres gehouden over de hulpverlening aan slachtoffers. Daar wordt ook het boek 'Schade, schande, schuld' gepresenteerd, dat Lalmahomed schreef, en dat is gebaseerd op gesprekken met hulpverleners dienstverlenende personen uit Den Haag.

Die zijn zich door de volgende hulpvraag van Creoolse en Hindoestaanse meisjes rpgschrokken, signaleert Lalmahomed in haar boek. Ze laat een Creoolse maatschappelijke werker aan het woord: „Toen ik voor het eerst werd geconfronteerd met de eerste cliënten schrok ik mij kapot. Nu, ook wij Surinamers? Maar als ik kijk naar de Creolen en Hindoestanen dan zeg ik: O, God wat hebben jullie toch zand in onze ogen gestrooid.“

Precisie cijfers zijn niet bekend. De Stichting voor Surinamers (SVS), die aan algemene belangbehartiging doet, meldde in 1992 dat 15 procent van de cliënten bestond uit meisjes die seksueel of lichamelijk misbruikt waren. In een onderzoek naar de hulpverlening aan slachtoffers van seksueel geweld in de gemeente Den Haag wordt het aantal slachtoffers van Surinaamse/Antilleanse afkomst geschat op 1500.

Het heeft lang geduurd voordat Surinaamse meisjes en vrouwen met hun verhalen naar buiten kwamen. Lalmahomed schrijft die gestotenheid toe aan de familieverbanden in Creoolse en Hindoestaanse kringen. Het wordt meisjes en vrouwen bepaald niet in dank afgenomen als ze de velle was buiten hangen. En wie de moed heeft om weg te gaan, wordt soms zelfs verstoten door haar familie. Lalmahomed is ook vertrouwenspersoon van een aantal slachtoffers van seksueel geweld. Een van de meisjes die ze onder haar hoede heeft, ging op haar veertiende uit huis, omdat ze misbruikt werd door haar stiefvader. Nu, op haar negentiende, wil haar familie nog steeds niets van haar weten. Van haar bevestigde moest ze onlangs horen dat haar moeder was overleden. Ze kreeg niet de kans zelf afscheid van haar moeder te nemen.

Lalmahomed, zelf van Hindoestaanse afkomst. Een Hindoestaanse vrouw die weggaat bij haar man, omdat hij incest pleegt met haar dochter, krijgt misschien nog wel steun van haar eigen familie. Maar de schootfamilie accepteert die stap niet. Ze zien haar als eentwienantwoordelijke, het is haar schuld seksueel dreigt zij niet, anders had de man zich nooit aan haar dochter vergrepen. En de man? Die zoekt de oorzaak altijd elders, het ligt nooit aan hemzelf. De Hindoestaanse man blijft ontkennen dat hij de dader is. Dat maakt een kind nogmaals tot slachtoffer.

Anders dan bij de Hindoestanen, vervult bij Creolen de grootmoeder (van moeders kant) een centrale rol in de familie, vertelt Lalmahomed. „Creolen hebben vooral los-vaste relaties. Als een man zijn buren pakt, wordt de hulp van oma vaak ingeroepen. Zij speelt een centrale rol in het gezin. Voor kinderen die misbruikt worden, kan zij een be-

langrijk aanspreekpunt zijn. Creoolse grootouders nemen hun kleinkinderen altijd in bescherming.“ Creoolse vrouwen, zo leert de ervaring, zullen ook verder hulp van buitenaf zoeken. „Een Creoolse is onafhankelijker dan een Hindoestaanse vrouw, gewend als ze is om op eigen benen te staan. Een Hindoestaanse voelt zich zeer ongemakkelijk als alleenstaande. Als je niet op je eigen benen staat, vergrijp je je aan de eerste de beste aijfries.“ De angst om zonder man verder te moeten, is bij Hindoestaanse vrouwen soms zo sterk, dat ze gewoon ontkennen wat er in hun huis gaande is. Lalmahomed. „Als zij maar gelukkig is. Het gezin mag niet aangetaast worden, ook al wordt haar dochter gepakt.“

Sporen van (seksuele) mishandeling worden vaak nog het snelst gespnaald op school, constateert Lalmahomed. Surinaamse meisjes die thuis seksueel worden misbruikt, zenden andere signalen uit dan hun

autochtone leeftijdsgenoten. „Ze stellen vragen over maagdelijkheid voor het huwelijk. Deze kinderen zitten in een ambivalente situatie. Ze moeten als maagd het huwelijk in, maar ondertussen zijn ze al onmaagd.“ Een Hindoestaans meisje dat op haar veertiende, tegen het verbod van haar ouders in, een vriendje neemt, als bescherming tegen haar vader, kan ook een signaal afgeven, zegt Lalmahomed. In haar boek haalt ze de zelfmoord van een 16-jarige Hindoestaanse aan. Het kind dronk met haar vriendje azijnzuur, en overleed na een lijdensweg van drie maanden. Pas een half jaar na haar dood kreeg haar mentor op school, die zeer aangedaan was door het gebeurde, de waarheid te horen. Het meisje werd al jaren misbruikt door haar stiefvader, die niet wilde dat ze vertelde. De docente wist dat zij streng gelovig werd opgevoed en weleens geslagen werd. Maar niemand op school had ooit aan incest gedacht.

Nu Creoolse en Hindoestaanse hulpverleners de eerste schrik te boven zijn, wordt er, althans in de door Lalmahomed onderzochte situatie in Den Haag, goed samengewerkt met allerlei professionele instanties die op dat terrein werkzaam zijn, zoals het Bureau Vrouwenmarts, politie en justitie, het maatschappelijk werk. Lalmahomed: „Die samenwerking is nodig, want het staat garant voor een goede hulpverlening.“ Wat haar betreft hoeven dat niet alleen 'zwarte' hulpverleners te zijn. „Het moet zo gemengd mogelijk, qua seks, qua deskundigheid en qua bevolkingsgroep.“

Vrijwel alle hulpverleners die zij interviewde voor het boek, noemen de terughoudendheid in Creoolse, maar vooral Hindoestaanse kring om te praten over hun lichamelijk geweld en incest, 'het grootste probleem'. Dat maakt het werk er niet gemakkelijker op. Vooral maatschappelijk werkers klagen over het

gebrek aan medewerking van, anders en hun familieleden. Een Hindoestaanse hulpverlener wordt wijsgemaakt dat incest in het gezin van een Pakistaanse man en een Hindoestaanse vrouw van Surinaamse afkomst een specifiek cultureel oorzak heeft.

Hij zegt daarover: „Een stiefvader pleegt incest met zijn dochters. Hij vindt het onterecht dat hij gestraft wordt voor het misbruken van zijn voorouders (stiefdochter, red.). Hij verklaart dat na het huwelijk niet alleen de vrouw zijn bezit is, maar ook haar dochter. Daar zou hij naar eigen zeggen recht op hebben.“

Een andere hulpverlener: „Ik begreep uit uitspraken van Pakistanen dat incest veel voorkomt. Als vader zich niet meer seksueel aantrekt, ken voelt tot zijn vrouw worden de dochters gepakt. Het wordt niet goedgekeurd, maar de familie is verplicht de man te ontzien voor zijn daden.“

Lalmahomed: „De vraag of je rekening moet houden met specifiek culturele achtergronden, speelt vooral bij rechtzaken een rol.“ Volgens haar zijn Creoolse en Hindoestaanse daders door Nederlandse rechters al verschillende keren tot relatief milde straffen veroordeeld. Vanuit de hulpverlening en de advocatuur is dit beroep op 'verzachten' de culturele factoren aan de kaak gesteld. Lalmahomed hoopt dat haar boek ertoe bijdraagt dat incest in Creoolse en Hindoestaanse kringen niet langer verzwegen en daadwerkelijk aangepakt wordt. „Ze kunnen de witte maatschappij niet bedonderen.“

Bea Lalmahomed. 'Schade, schande, schuld'. Hulpverleners over seksueel en lichamelijk geweld onder Creolen en Hindoestanen. Uitg. Jan van Arkel, Utrecht. Prijs. 7,25.

(Advertentie)

Israël. Het grootste openluchtmuseum der wereld. Met een schitterende natuur, drie zeeën, een groot meer en moderne faciliteiten. Dus of u nu een sporter bent, een natuurliefhebber, of alle drie, in Israël heeft u de ruimte. Wat wilt u nog meer? Bel 072-623101 voor informatie of vraag het uw reisbureau.

Wat wilt u nog meer?

Israël

Als beloofd

Stadseditie
...

Donderdag 15 december 1994

Achtereen

**Maarten
Openneer: geen
Kamerlid vist**

2

Binnenland

**Kakkeriak
wordt normaal
huiddier**

5

Economie

**Claims tegen
ex-top van
Vie d'Or**

7

Route

**Filemeldingen
naar
record**

29

Utrechts Nieuwsblad

Algemeen hoofdredacteur C. Selles - hoofdredacteur H. Gommers (uitgeverij) WJRM BV, postbus 500, 3900 DA Houten

Los nummer f 1,60

Angst voor omgeving leidt tot zwijgen

15 d.c. 1994

Surinaamse vrouw vaak misbruikt

GPD
Den Haag

De Hindoestaanse vrouw weet dat haar man incest pleegde met haar dochter, maar durfde geen stappen te ondernemen. Op een gegeven moment hield ze het echter niet meer vol. Ze sprak haar man erover aan. Dit werd haar niet in dank afgenomen. Hij liet zijn echtgenote versluisen alle hoeken van de kamer zien. „Als vader heb ik recht om seks met mijn dochter te bedrijven. Als dochter is ze mijn bezit”.

Het is slechts een van de vele gevallen die sociaal-cultureel wetenschapper drs. Res Lalmahomed beschrijft in haar boek „Schade, schande, schuld”. Het is een onder-

zoek naar seksueel misbruik en lichamelijk geweld onder Creolen en Hindoestanen in opdracht van de gemeente Den Haag.

Een van de redenen voor het onderzoek was het feit dat de Stichting voor Surinamers in 1992 al meldde dat het aantal gevallen van seksueel misbruik en lichamelijk geweld sterk toegenam. Zo'n vijftien procent van meisjes en jonge vrouwen bleek slachtoffer te zijn. In Den Haag wordt het aantal slachtoffers van Surinaamse/Antilliaanse herkomst geschat op vijftienhonderd. Onder de Hindoestanen komen seksueel misbruik en lichamelijk geweld het meeste voor. Lalmahomed zegt in haar boek: „Creoolse en Hindoestaanse ouders beschouwen slaan als een acceptabel onderdeel van het pedagogisch in-

strument en niet als een vorm van afwijkend of problematisch gedrag waarvoor men hulp nodig heeft. Ook door volwassen Hindoestaanse vrouwen wordt lichamelijk mishandeling door hun echtgenoot vaak beschouwd als een min of meer normaal onderdeel van het leven”.

Zij schrijft verder dat Hindoestaanse vrouwen evenmin snel geneigd zijn seksueel gedrag van hun echtgenoot of een ander familielid als abnormal of misbruik te definiëren. Een van de belangrijkste plichten die een Hindoestaanse vrouw in het huwelijk heeft te vervullen, is het behagen van haar man. Vrouwen zijn geneigd seksueel misbruik te zien als het gevolg van hun eigen tekortkoming. Uit angst dat de omgeving de schuld bij

hen zal leggen, houden zij hun mond.

Maar volgens de onderzoekster geldt seksueel misbruik van minderjarigen onder Creolen en Hindoestanen wel als verwerpelijk en schandelijk. Er wordt echter met grote terughoudendheid over gesproken. Lalmahomed: „Om te beginnen rust op alles wat met seksualiteit heeft te maken een groot taboe; het vormt geen onderwerp van gesprek. Verder wordt zwijzaamheid in de hand gewerkt door angst voor de gevolgen die het bekend worden van incest zal hebben. De positieve reputatie van het gezin en de familie binnen de gemeenschap lopen daardoor schade op. Bovendien brengt het slachtoffer haar eigen kans op het sluiten van een goed huwelijk in gevaar”.

Brendoe Ramdiani

Steeds meer Surinaamse vrouwen en meisjes doen vanwege seksuele mishandeling een beroep op de hulpverlening. Zowel de Surinaamse organisaties als Nederlandse hulpverleningsinstellingen vrezen dat het aantal slachtoffers dat niet om hulp vraagt nog groter is dan het aantal dat dit wel doet. Hulpverleners vragen zich af in hoeverre de methoden die ze gebruiken geschikt zijn voor de opvang van Surinaamse slachtoffers. En bij welke slachtoffers ze rekening moeten houden met de specifieke culturele achtergronden en opvattingen. Deze en andere vragen vormden aanleiding voor een onderzoek dat drs Bea Lalmahomed, onderwijskundig pedagoog en sociaal-cultureel wetenschapper, onlangs verrichtte. De bevindingen van haar onderzoek zijn vastgelegd in het boek *Schade, schande, schuld*.

Het onderzoek naar seksueel misbruik en lichamelijk geweld onder creolen en Hindoestanen is gefinancierd door de gemeente Den Haag. Deze hoopt zo een inventarisatie te krijgen van de problemen en knelpunten die zich voordoen in de hulpverlening aan creoolse en Hindoestaanse slachtoffers in Den Haag. Lalmahomed: 'Ik heb een verkennend onderzoek gedaan. In totaal sprak ik met 26 mensen uit de hulpverleningswereld. Uit de gesprekken bleek dat het probleem veel omvangrijker is dan ook ik - had ingeschat. *Schade, schande, schuld* is een belangrijk boek voor de hulpverleners geworden. Zij zitten te springen om dit materiaal. Ik vind het bevooronderwaardig dat Hindoestaanse hulpverleners hun mond open doen en zenden. 'Dit is niet genoeg, er moet meer gedaan worden.' Het is prettig dat hulpverleners toegeven dat hun kennis niet op alle gebieden toereikend is en dat ze openstaan voor informatie.'

Kunt u de verschillen aangeven in de problematiek bij Hindoestanen en creolen?

'In Den Haag bestaat de groep Surinamers voor 85 procent uit Hindoestanen en voor 15 procent uit creolen. Als gevolg daarvan is het aantal Hindoestaanse slachtoffers groter. Vergelijkend cijfermateriaal over creolen en Hindoestanen is niet aanwezig omdat het registratiesysteem van de hulpverlenende instanties nogal warrig is. 'De familiestructuur van de beide bevolkingsgroepen verschilt. Bij Hindoestanen is er een hecht familieverband, een gezin bestaat vaak uit meerdere generaties. De vader heeft een dominante rol in de tegenstelling tot de creolen, waar de moeder centraal staat. 'Creolen hebben vaker een losse relatie en veel gezinnen

kennen geen vader. Bij creolen komt incest door stiefvaders vaker voor. 'Een exotisch taboe als kwaadaardig erfgoed, zo zie ik de problematiek. In Suriname werden incest en mishandelingen door de Hindoestanen als onzedelijke handelingen gezien die alleen bij creolen voorkwamen, omdat die vrije seksuele relaties onderhielden. Kinderen die uit een incestueuze relatie voortkwamen, gingen door voor een broertje of zusje van de biologische moeder. Creolen beschouwden incest als straf omdat ze hun voorouders niet op de juiste manier vereerden. Surinaamse meisjes konden in hun land nergens terecht als ze werden misbruikt. Je kon het wel vertellen aan je tante of oma, maar die nam je mee naar je ouders. Vervolgens kreeg je op je kop omdat je je ouders onderuit haalde en zo hen te schande maakte. Zo'n kind wist vaak niet eens hoe het zo'n situatie moest verwoorden. In de Surinaamse gemeenschap is er sprake van loochening. Er heerst niet alleen een taboe op seks, maar ook op het praten daarover. Ik heb het gevoel dat het nog verder gaat. Surinamers zijn zelfs angstig voor het opdoen van kennis over seks. Hulpverleners geven ook nu aan dat ze honderd keren moeten vragen wat het probleem is, voordat ze wat informatie krijgen. Het voordeel van kinderen die in Nederland opgroeien is dat ze makkelijk bepaalde woorden in de mond durven nemen in tegenstelling tot kinderen die in Suriname zijn opgevoed.'

Hoe komt seksueel misbruik bij Surinaamse meisjes aan het licht?

'Incest-slachtoffers komen niet makkelijk met hun probleem voor de dag. Voor een hulpverlener is het makkelijker als het slachtoffer zelf

'Exotisch taboe als kwaadaardig erfgoed'

Veel knelpunten in hulpverlening aan incest-slachtoffers

*Bea Lalmahomed

naar hem toekomt. Maar dat gebeurt nog veel te weinig. De indirecte omgeving, zoals de huisarts, de school, is wel alert op signalen. Een misbruikt meisje kan haar problemen verzwijgen, maar onbewust zendt ze toch signalen uit, zoals agressief gedrag, angstreacties, flauwvallen (vluchtgedrag), slichte schoolprestaties, trillen, in de broek plassen, extreem erotisch gedrag en verwaarlozing. Het kind voelt zich misluk. Bij seksuele voorlichting op school stelt ze specifieke vragen over hoe verrecht is een maagdevlies-operatie, kan ontmaagding ontdekt worden in je huwelijksnacht, heeft abortus invloed op latere zwangerschappen, hoe zit

het met pilgebruik? Als een jong meisje bij de dokter komt voor pillen en ze zegt geen vriend te hebben, dan moet die arts galarmerd zijn. Sommige meisjes nemen een vriend in de hoop dat de vader zich bedreigd voelt en ophoudt met seksueel misbruik. Over het algemeen zoeken Surinaamse meisjes pas hulp als hun mishandeling heel erg wordt, of als ze zwanger zijn en ze een abortus willen laten plegen.

'Wat Hindoestanen veel doen is hun toevlucht zoeken tot zelfdoding. Gevallen van de polis doorsnijden, het drinken van azijn, ophanging en zelfverbranding komen in deze bevolkingsgroep het meest voor.

'Scholen die vermoeden dat een kind problemen heeft, kunnen niet beginnen als het kind dat niet bevestigt. De school kan niet zomaar iets doen en daardoor schade arichten binnen een gezin. Vooral bij Hindoestaanse meisjes vormt dit een groot probleem. Zij geven verkeerde redenen op voor bijvoorbeeld hun blauwe plekken en het probleem blijft zo doorsudderen.

Wie zijn eigenlijk de daders?

'Daders zijn vaak de vaders, ooms en broers. Bij creolen zie je dat vaak de stiefvader de dader is. Bij Hindoestanen is de volgorde als volgt: stief-

vader, biologische vader en broers en daarna neven. Vroeger stond de biologische vader bovenaan, maar tegenwoordig zie je veel meer echtscheidingen. Bij Hindoestanen. In enoudergezinnen zie je dat broers zich niet alleen de macht toegeigen om hun zussen te beschermen maar hen ook te bezitten. De meeste ooms en neven die zich vergripen aan de meisjes, komen vaak een tijdje inwonnen bij de familie omdat ze bijvoorbeeld niet uit Suriname komen. Bij creolen is het lange tijd zo geweest dat stiefvaders zich aan hun stiefkinderen vergrepen, omdat er geen sprake was van bloed-schande.

Welk gedrag toont de dader?

'Daders zijn geslepen mensen. Ze manipuleren zowel het kind als de moeder. Als het kind jong is, proberen ze het te overladen met cadeaus zodat het niets vertelt. Bij oudere meisjes zinspelen ze op de eer van de familie. Over hun seksuele handelingen moet, om de 'eer hoog te houden', gezwegen worden. Daders kennen exact het leestrooster van het kind en misbruiken het als het alleen thuis is. Vaak dreigt de dader het slachtoffer met slaan. Hindoestaanse meisjes hebben een groot incassengavermogen. Bij Hindoestaanse gezinnen komt slaan vaker voor dan bij creolen. De moeder wordt niet ontzien. Om haar te beschermen zegt het kind vaak niets. Als het meisje toch besluit de vuile was buiten te hangen, wordt dit haar zeer kwalijk genomen. Verstoten door de familie, moet ze haar eigen bestaan opbouwen. Dit valt vaak niet mee, want ze moet het leven in een gezinsverband. Slachtoffers komen terecht in een neerwaartse spiraal als gevolg van verenzaming. Sommigen keren terug naar huis en dan wordt het misbruik hervat.'

Hoe wordt gereageerd als het misbruik bekend wordt?

'Als de biologische vader de dader is dan wordt het misbruik geheimgehouden. Zeker als de vader de familie tiranniseert en de moeder machteloos staat. In zo'n geval gaat incest door. Het houdt pas op als het kind het gezin verlaat. In zulke gezinnen blijft de vader zijn daden ontkennen. Is de stiefvader de dader, dan kan moeder haar relatie met hem verbreken. Maar vaak kiest ze de partij van haar

man. Moeders beschouwen dan hun dochter als een rival. Soms zijn de moeders zo verliefd dat hun ogen niet registreren wat ze zien. Als de dader een huisvriend of een familielid is, dan kan het erg hard toegaan. De vader kan het recht in eigen hand nemen. Niet zelden resulteert dit in moord. Zo wordt de aangetaalde eer van de familie gewroken, wat veel bij Hindoestanen voorkomt. Toch wordt ook hier het probleem binnengangers gehouden omdat het meisje geen huwelijkskandidaat vindt als bekend wordt dat ze een incest-slachtoffer is.'

Is er een leeftijdscategorie waarin seksueel misbruik vaker voorkomt?

'Seksueel misbruik begint al als het kind nog heel jong is. De mate en de vorm van het misbruik verschillen per leeftijd. Kinderen van drie jaar worden op een andere manier misbruikt, bijvoorbeeld door de betattingen, het doen van seksuele spelletjes enz. De dader creëert een geheim wereldje van vader en dochter. Moeder mag hier niets van weten. Bij oudere kinderen gaat de dader over tot pijnlijke handelingen door te penetreren, dan komt er geweld aan te pas. Het slachtoffer sribbelt immers tegen. Is het meisje wat ouder dan is de kans groot dat ze zwanger raakt. In zo'n situatie treft de dader voorzorgsmaatregelen, zoals 'de kerk verlaten voor het zingen', of anale verkrachting.

Hoe gaan hulpverleners met de daders om?

'Meestal krijgen hulpverleners niet de kans om de dader te spreken. Hindoestaanse daders staan niet open voor therapie. De vader weigert zijn daad toe te geven, waardoor er geen hulpverlening op gang komt. Bij creolen zie je dat de moeder de vader zover krijgt dat deze hulp zoekt. Met incest-slachtoffers komt het nooit goed. Een slachtoffer dat ik gesproken heb tijdens mijn onderzoek. Andere tijden: andere meiden vergeleek zichzelf met een koppel. Als je een koppel laat vallen, kun je de stukken weer aan elkaar rijgen. Maar het zal nooit meer gaaf worden, de barsten zullen altijd zichtbaar blijven.'

Schade, schande, schuld - Bea Lalmahomed, f25, uitgeverij Jan van Arkel. ISBN 90-6224-339-8

Bea Lalmahomed heeft een studie gemaakt van seksueel misbruik en lichamelijk geweld onder Creolen en Hindoestanen en heeft er een boek over geschreven onder de titel: *Schade, schande en schuld. Het boek is gebaseerd op gesprekken met 26 hulpverleners in Den Haag tussen 1992 en 1994. Deze gemeente gaf een subsidie van anderhalf ton voor het onderzoek.*

Lalmahomed constateert bij herhaling dat dit kwaad aan het toenemen is, maar geeft hiervoor geen bewijzen, geen vergelijkend materiaal. Als oorzaken geeft ze de totale ontreding van veel gezinnen die verhuisd zijn van Suriname naar Nederland, waardoor het sociaal verband van grootfamilie stuk ging en de mensen niet totaal andere normen en waarden geïmplementeerd werden.

Het zou goed geweest zijn als Lalmahomed erop gewezen had dat mishandeling en seksueel misbruik van vrouwen in vrijwel alle landen en culturen voorkomen, ook in Nederland. Wel heb ik nooit gelezen dat Indianen hun vrouwen mishandelen en verkrachten. Weer een bewijs hoe veel zogenaamd hoogontwikkelde landen kunnen leren van zogenaamd 'primitieven'. De eerste zin van haar inleiding is: *Duren de Surinaamse gemeenschap in Nederland beginnen seksueel en fysiek geweld tegen meisjes en vrouwen de laatste jaren een ernstig probleem te vormen. Ze constateert dat de laatste jaren steeds meer mishandelde en*

gedoet, vooral onder Hindoestanen. Als de mishandelde en misbruikte vrouwen en meisjes hulp gaan zoeken of ergoer een aanklacht doen bij de politie, worden ze in eigen kring ervan beschuldigd schande en schande over de familie te brengen. Ook krijgen ze het verslet dat hetgeen hen overkomen is, eigen schuld is. De bekende strategie 'blame the victim'. Vandaar de titel van het boek. Ook het feit dat verkrachte meisjes weinig kans maken op een goed huwelijk, doet hen zwijgen.

De druk van de familie weerhoudt

'Blame the victim' bij mishandeling en verkrachting

Aisja Mohankhan

*Drs. Bea Lalmahomed

Hulpverleners zien slechts het topje van de ijsberg

seksueel misbruikte Surinaamse vrouwen een beroep doen op hulpverleners.

Ze heeft gelijk als ze schrijft dat de gevallen van seksueel misbruik van en geweld tegen vrouwen die bij hulpverleners terecht komen, slechts het topje van de ijsberg zijn. Bij traditionele Hindoestanen is immers hulp zoeken tegen het gedrag van mannen ongepast, in strijd met gezinsverbanden en verraad. Want de man is de onbetwiste baas in huis. Vrouw en kinderen zijn zijn eigendom waarmee hij mag doen en laten wat hij wil. Mishandelde en verkrachte vrouwen en meisjes vercrachten zich daarom hun misdadige man en vader bij hulpverleners en politie.

Blame the victim

Mishandeling en verkrachting waren altijd ernstige problemen, maar werden - en worden nog steeds - met kracht en geweld toe-

de slachtoffers vaak ervan naar hulpverleners en politie te gaan. In Nederland drukt het taboe minder zwaar en daarom zoeken mishandelde en misbruikte vrouwen hier eerder hulp. Schoolgaande meisjes gaan het gemakkelijkst naar de mentor, of praten er met schoolvriendinnen over, die dan naar de mentor gaan. De vaak komt dan aan het rollen van vertrouwensgreep op school, vertrouwensarts, RIAGG en de politie. Lalmahomed vermeldt dat de eerste tekens dat er iets mis is met misbruikte en mishandelde vrouwen en meisjes vaak is een soort van 'protestgedrag': brutaal, contrair, opstandig, explosief, of juist stil, teruggetrokken en dagdromerig. Op school of aan het werk gaan de prestaties sterk en snel achteruit. In feite een schreeuw om aandacht en hulp.

Ervaren hulpverleners weten direct waar de schone poel ligt. Maar vooral bij Hindoestaanse vrouwen en meisjes komt het verhaal er niet gemakkelijk uit. Niet eens bij de huisarts of vertrouwensarts, zelfs wanneer die symptomen en sporen van misbruik en mishandeling vinden. En wanneer die een suggestie in die richting doen, ontkennen de slachtoffers doorgaans. Een schrijnend geval is de verkrachting van een zestienjarige meisje door een oom, die haar na een feest een lift in zijn auto naar huis gaf. Toen het meisje thuis aankwam en in paniek vertelde wat haar overkomen was, brachten haar ouders haar direct naar de politie. De dokter kwam eraan te pas. Maar na enkele dagen trok ze de aanklacht in. De politie confronteerde haar met de geschiedde kle-

ren en het rapport van de dokter. Een laatste puf was toe dat ze onder druk van haar ouders de aanklacht introk. Het bleek dat de vrouw van de verkrachter de hele familie had afgelopen om te eisen dat de aanklacht werd ingetrokken vanwege de schande en schande die de hele familie ervan zou ondervinden. En wat bleek bij nader politietoederszoek? Het meisje werd al drie jaar lang misbruikt door haar eigen vader. Ook maakten drie ooms en haar vader er werk van verscheidene rieten seksueel te misbruiken. Een ander schrijnend geval betreft een alcoholist die zijn heel inkomen uitgeeft aan drank. Zijn vrouw onderhoudt het hele gezin, inclusief de alcoholist met haar inkomen uit schoonmaaktwerk. Al kent hij om drie uur in de ochtend thuis, moet de vrouw optaan en voor zijn

eten zorgen en als het eten hem niet bevalt, smijt hij het haar met bord en al in het gezicht. Hij mishandelt en misbruikt haar in bij zijn van zijn kinderen. Zijn dochters ondergaan hetzelfde lot. En hij bedrukt hen het hoofd gaat eraf als ze er met iemand over praten. In een ander geval verrijkt een moeder haar eigen dochter, die door haar vader is verkracht, dat ze een heel slecht kind is, want door hulp te zoeken heeft ze de familie te schande gezet en onherstelbare schade toegebracht. Geen wonder dat sommige vrouwen en meisjes als enige uitkomst zelfmoord zien door een fles overdunde arzenessence te drinken, een veel gebruikt wanhoopsmiddel onder Hindoestaanse vrouwen.

De laatste jaren wordt steeds openhartiger gesproken en geschreven over mishandeling en verkrachting van vrouwen en kinderen. De slachtoffers gaan sneller naar hulpverleners en politie en kinderen hun mededelingen steeds openhartiger. Het taboe breekt. Het proces over de herhaalde verkrachtingen van Jolanda en haar twee zussen door vader en andere familieleden. Enkele vakies geleiden door vader en andere familieleden. Limburg. Het bleek daarbij dat acht van de negentien straffanten al eerder waren veroordeeld wegens seksueel misbruik van kinderen. Uit een onderzoek van het Instituut voor Sociaal Sociologisch misdaad vervallen als zij geen serieuze psychotherapeutische behandeling krijgen. In dat geval vermindert de kans op herhaling strafvermindering als ze zich onder behandeling stellen. Slechte rechter bij opleggen, waarbij geweld is gebruikt, kan de Kinderverkrachters worden zelfs door medegevangenen als maatschappelijk nutloos behandeld en celstraf blijft juist tot verkrachters door de rechter hiertoe verplicht worden. Over deze misdaad tegen Surinaamse vrouwen en meisjes gaat het nieuwste boek van de sociaal-cultureel wetenschapper drs. Bea Lalmahomed.

Flinke vrouwen

Doordat de familielidruk om te verwijzen bij Creolen minder is, gaan die eerder hulp zoeken. Lalmahomed vermeldt dat Creoolse vrouwen veel zelfstandiger en onafhankelijker zijn dan Hindoestaanse vrouwen. De invloed van de familie is bij hen minder en zij handhaven zichzelf en hun kinderen gemakkelijker zonder man dan Hindoestaanse vrouwen. Als gevolg van de grotere zelfstandigheid van Creoolse vrouwen en meisjes, worden zij ook minder mishandeld en verkracht dan Hindoestaanse vrouwen en meisjes. Er komt bij Creolen wel meer verkrachting van pleegkinderen voor, want dat is geen bloed-schande, is de redenering van de verkrachters.

De grotere zelfstandigheid van Creoolse vrouwen leidt ook ertoe dat zij vaak hun eigen man en zoon bij de politie aangeven wegens seksueel misbruik van hun (pleeg) dochter. Ook zijn er Creoolse meisjes die hun eigen broer aangeven, want wie zo'n misdaad begaat, moet ervoor gestraft worden om het af te leren, is hun redenering. Het boek verzwijgt helaas dat niet alle Hindoestaanse vrouwen zich weerloos en lijdzaam opstellen. Er zijn genoeg gevallen bekend van Hindoestaanse vrouwen die terugvechten als zij of hun dochter mishandeld en verkracht worden door echtgenoot, vader en/of andere mannelijke familieleden. Zo zijn er in Suriname rechtszaken geweest tegen vrouwen die de mishandeling en verkrachting beu waren en de misdadiger de scheld invloegen of zelfs de kop afhakten. Ook zijn er genoeg gevallen bekend, waarbij vader en broer het optaan en voor hun mishandelde dochter en nuster en haar misdadiger, ongeacht of die de echtgenoot of een familielid was,

afskelden dat diens bloed erbij vloede. Een lichtpunt is ook dat de jonge generatie Hindoestaanse vrouwen eerder naar de hulpverlening of de politie gaan dan de oude, traditionele generatie. Het zichtbare topje van de ijsberg wordt dus groter. Een uitstekend boek over weerbare Hindoestaanse vrouwen is *Stroomopwaarts van Gharije Ochoeni*, dat drie jaar geleden verscheen. In prachtige korte verhalen beeldt Ochoeni vrouwen uit die door echtgenoot en familie mishandeld en in de steek gelaten zijn. Ze laten zich echter niet kapot maken, maar zwemmen stroomopwaarts tot ze vaste grond onder de voet hebben. *Schade, Schande en Schuld / Uitgeverij Jan van Arkel / ISBN 90.6224.339.8 / prijs f 25,-*

In 1994 werden 115 journalisten vermoord

In 1994 werden wereldwijd minstens 115 journalisten vermoord tijdens de uitoefening van hun beroep. De meeste slachtoffers vielen in Ruanda (48) en Algerije (19).

De Internationale Federatie van Journalisten, die dit treurig nieuws bekend maakte, deelde mede dat nog vijftien gevallen van verdwijning van journalisten worden onderzocht. Ze verdwenen spoorloos. Het aantal aanslagen door de georganiseerde misdaad en politieke terroristen op journalisten neemt sterk toe, vooral in Rusland en Zuid-Amerika.

'Het zal je dochter maar zijn'

Congres over seksueel geweld doorbreekt taboe

Petra Nelstein

Schaamte, loyaliteits- en schuldgevoelens weerhouden kinderen en volwassenen ervan om te praten over seksueel en lichamelijk geweld. De emotionele maar ook lichamelijke schade die mensen oplopen door dit geweld is aanzienlijk. En groeit naarmate men langer zijn mond dichthoudt. Op het congres 'Schade, schande, schuld', in het Congresgebouw te Den Haag, stond het onderwerp seksueel en lichamelijk geweld in creoolse en Hindoestaanse gezinnen centraal.

Het goed opgekomen publiek bestond hoofdzakelijk uit vrouwen, en de verhouding wit-zwart was ongeveer 50%. Er waren vooral veel vrouwen uit het hulp- en dienstverleningscircuit aanwezig, waaronder een aantal 'kopstukken' uit de zwarte- en migranten vrouwenhulpverlening. De presentatie van het boek *Schade, schande, schuld*, geschreven door drs Bea Lalmahomed, stond centraal die middag. Ook Lalmahomed behoorde tot de sprekers. Behalve Lalmahomed en prof. dr J.D. Speckmann, emeritus-hoogleraar Culturele Antropologie, kwamen de overige sprekers uit de hulp- en dienstverlening. Ieder gaf vanuit zijn of haar deskundigheid een visie op het thema. Diverse aspecten van de problematiek zoals het herken-

nen van seksueel en lichamelijk geweld, maar ook het bespreken en de aanpak in de hulpverlening kwamen aan bod.

Verreweg de beste spreker op het congres was drs Ben Rensen, jeugdarts bij de GGD en auteur van diverse boeken en artikelen over mishandeling bij allochtone kinderen. Hij gaf op heldere en indringende wijze zijn mening over deze problematiek.

'Er zijn nog een hoop kinderen die thuis wonen, maar thuisloos zijn,' aldus Rensen. 'Kinderen willen in principe wel praten over hun problemen van seksueel of lichamelijk misbruik, maar ze zijn ontzettend bang dat ze daarmee hun vader en/of moeder kwijtraken. Daardoor kan het soms jaren duren voordat ze naar buiten durven te treden

met deze problemen. Ondertussen stapelen de lichamelijke en psychische klachten zich op. Ze lopen weg, gaan alcohol of drugs gebruiken, verminken zichzelf, of doen zelfs zelfmoordpogingen. En elke avond zitten ze, als ze nog thuis wonen, te wachten wanneer het weer gebeurt.' Volgens Rensen is het moeilijk in te schatten wanneer afwijkend gedrag bij een kind inderdaad wijst op misbruik. De affaire rond de Bolderkar is daar een goed voorbeeld van.

Maar sommige (huis)artsen, door Rensen smalend omschreven als 'struisartsen', kunnen bewust of onbewust hun kop in het zand steken omdat ze het probleem niet aankunnen of aandurven. Sommige artsen gebruiken het beroepsgeheim als dekmantel of gebruiken de stelling 'maar de ouders zijn zulke aardige mensen' om niets te hoeven doen.

Dat er ook reële belemmeringen in de hulpverlening kunnen zijn, blijkt uit het volgende citaat.

'Sterke geheimhouding, angst voor represailles, lijfstraffen, wantrouwen tegenover de witte maatschappij en justitie, weinig kennis over seksuali-

teit maar ook machtsverschillen tussen man en vrouw zijn een aantal belangrijke gegevens die spelen bij allochtone kinderen.

De laatste boodschap die Rensen meegaf aan de zaal luidde: 'Het is belangrijk om als hulpverlener respect te hebben voor andermans cultuur. Probeer in ieder geval met alle macht en creativiteit die je hebt iets te betekenen voor het kind'.

Vertrouwenspersoon

Docenten kunnen naast hulpverleners ook een belangrijke rol vervullen bij het signaleren van seksueel en lichamelijk geweld. Hij of zij kan op school een belangrijke schakel vormen in de hulpverlening. Tenslotte is de leraar of lerares een van de weinige volwassenen buiten het gezin die elke dag te maken krijgt met het kind, en het meest geconfronteerd wordt met gedragsveranderingen. Als er een goede vertrouwensband is met bijvoorbeeld de juf, kan het kind haar eerder in vertrouwen nemen. Een huisarts is vaak te bedreigend omdat die ook te maken heeft met de andere gezinsleden. Boven-

dien weet het kind weet vaak niet dat een arts een geheimhoudingsplicht heeft.

Maar Loeki Nak, docente Nederlands en vertrouwenspersoon, gaf aan dat het ook voor docenten moeilijk kan zijn om seksueel en lichamelijk geweld bespreekbaar te maken. Tevens kan onkunde maar ook tijdgebrek, vanwege andere prioriteiten, maken dat het geweldsprobleem ondergesneeuwd raakt.

'Het feit dat bezuinigingen op de jeuggezondheidszorg voor de deur staan, vind ik dan ook ontoelaatbaar,' zegt Nak.

'Men moet beseffen dat een tijdige signalering niet alleen emotioneel beter is voor het kind, maar het kan de kans op een diploma ook vergroten.'

Voor met name jongeren kan het geweld zo'n probleem worden, dat ze uit wanhoop crimineel gedrag gaan vertonen of weglopen van huis. Met deze categorie krijgt Ron Gerritsen te maken. Hij is coördinator van het thuislozen-team Residentiële Instelling Jongeren (RIJ) en docent aan de politieopleiding. Hij beperkt zijn ervaringen tot jongeren afkomstig uit de Hindoestaanse cultuur. Ook wel een wij- of schaamtecultuur genoemd waarin traditionele waarden en normen voorop staan, maar waarin ook seksueel geweld plaatsvindt. 'Geweld waarin,' benadrukt Gerritsen met afschuw, 'zelfs meerdere daders een slachtoffer bewerken'. De slachtoffers raken door slechte omstandigheden thuis sociaal geïsoleerd en ontwik-

Lees verder op pagina 3

Page 2 van 4

29 dec 1995

10 juni 1995

52-25

202